# ZÜBEYR B. AVVAM

- Zübeyr b. el-Avvam b. Huveylid. Büyük oğlu Abdullah'tan dolayı "Ebû Abdillah" diye çağrılırdı. Peygamber'in dostu ve havarisi (yardımcısı), aynı zamanda halası Safiyye binti Abdulmuttalib'in oğludur.
- Cennetle müjdelenen on kişiden biridir. Hz. Ömer'in vefatından sonra, halife seçimini gerçekleştirmeleri için tayin ettiği altı kişilik şura üyelerindendir. Annesi kendisini "Ebu't-Tâhir" diye çağırırdı. Fakat Zübeyr kendisini oğlu Abdullah ile künyelendirmiş ve bu künye ile tanınmıştır.
- Zübeyr, Hz. Ebu Bekir'in İslam'a girmesinden kısa bir müddet sonra müslüman olmuştur. İlk müslümanlardandır. Ancak ne doğum tarihi, ne de kaç yaşındayken müslüman olduğu kesin olarak bilinmemektedir.

- Zübeyr'in babası daha o çocukken ölünce, amcası Nevfel onun velâyetini üstlenmişti. Küçük yaşta yetim kalan Zübeyr'i, annesi çok döverdi. Amcası da onu savunur, dövmesine engel olmaya çalışırdı.
- Ancak Zübeyr büyüyüp müslüman olunca, ona karşı bu sevgisi öfkeye dönüştü. Öyle ki, islâm'dan dönmesi için onu bir hasıra bağlayıp asar ve ateş yakarak dumanla ona işkence ederdi.

## **İslam'da İlk Kılıç Çeken Kişi:**

- Zübeyr bin Avvâm, Allah yolunda kılıç çeken ilk kişidir. Bir gün, Mekke'de Peygamber Efendimizin yaralandığını zannedip kılıcını sıyırdı. Doğruca, Mekke'nin yukarı kısmında bulunan Rasûlullah'ın yanına koştu. Peygamber efendimiz, kendisini böyle yalın kılıç görünce, sordu:
- \- *Ey Zübeyr! Ne var, nedir bu hâlin?*
- Zübeyr;
- "- Efendim, size bir zarar verdiler diye korktum, onun için kılıcımı sıyırdım." diye cevap verdi.

## Habeşistan’a Hicreti:

- İman edenler çoğaldıkça, müşrikler, korkularından Müslümanlara akla hayâle gelmedik işkenceler yapıyorlardı. Peygamber efendimiz, bu dayanılmayacak işkenceleri görünce buyurdu ki:
- - *Siz bâri yeryüzüne dağılın! Yüce Allah, sizi yine toplar*.
- Eshâb-ı kirâm sordular:
- - Yâ Rasûlallah nereye gidelim?
- - *Habeş ülkesine gitseniz iyi olur. Habeş ülkesinde kimse zulme uğramaz. Orası doğruluk yurdudur. Allahü teâlâ sizi belki orada ferahlığa kavuşturur.*

- Bunun üzerine, içlerinde Zübeyr bin Avvâm hazretlerinin de bulunduğu 15 kişilik bir kâfile Habeşistan'a hicret etti. Habeş meliki Necaşî kendilerini çok iyi karşıladı. Orada rahat bir şekilde yaşadılar. Necâşî de daha sonra Müslüman oldu.
- Hz. Ümmü Seleme anlatır:
- "Biz Habeşistan'da huzur içinde yaşarken, bir grup Habeşli Necâşi'ye isyân ederek saltanatını elinden almak istedi. Bunların Necâşî'ye üstün gelmesinden korkuyorduk. Çünkü bunlar, bize hayat hakkı tanımazdı.
- Necâşî de bunların üzerine yürüdü. Savaş, Nil nehrinin öbür tarafında oluyordu. Durum çok kritikti. Necâşî'nin gâlip gelmesini istiyorduk. Eshâbdan ba'zıları dediler ki:
- - Kim savaş cephesine gidip, bize haber getirir?

- Hz. Zübeyr bin Avvâm cevap verdi:
- - Ben giderim!
- - Peki, sen git!
- Hz. Zübeyr bu sırada, Müslümanların yaşı en genç olanı idi.
- Hz. Zübeyr bin Avvâm'a bir su tulumu şişirdiler ve göğsüne astılar. Sonra Nil'in üzerinde yüzdü ve orduların karşılaştığı Nil'in öteki tarafına geçti. Onların yanında hazır bulundu. Biz ise, Necâşî'nin düşmana gâlip gelmesi ve memleketinin başında kalması için, Allahü teâlâya duâ ettik. Biz durumun ne olacağı merakla beklerken, Hz. Zübeyr uzaktan göründü. Koşuyordu. O elbisesiyle işâret ediyor ve şöyle sesleniyordu:

- - *Müjde, Necâşî zafere erişti ve Allahü teâlâ, onun düşmanını helâk etti ve ona memleketinde kalmaya kudret verdi.*
- O zamana kadar böyle sevindiğimizi hatırlamıyorum.
- Necâşî, Allahü teâlânın izniyle o kâfiri mağlup ederek sağ sâlim sarayına döndü. Resûlullahın yanına gelene kadar, biz onun yanında güzel bir hayat sürdük. Sonra Eshâb-ı kirâm, Mekke'den Medîne'ye hicret edince, biz de Habeşistan'dan Medîne'ye hicret ettik."
- Medine'ye hicretten sonra muhacirlerle ensâr arasında kardeşlik tesis edildiği zaman Zübeyr ile Seleme b. Selâme b. Vaks kardeş ilan edilmişti. Başka rivayetlerde ise; Abdullah İbn Mes'ûd veya Talha ya da Ka'b b. Mâlik'le Zübeyr arasında kardeşlik tesis ettiği ifade edilmektedir

## Bedir Savaşı:

- Peygamber efendimiz, Bedir muharebesinde Hz. Zübeyr bin Avvâm’ı, sağ kanada kumandan tayin etti ve buyurdular ki:
- - *Meleklerin alâmetleri ve nişanları vardır. Siz de kendinize birer alâmet ve nişan yapınız!*
- Bunun üzerine Zübeyr bin Avvâm hazretleri, başına sarı bir sarık sardı. Her iki taraf, bütün güçleriyle saldırıya geçti. Zübeyr bin Avvâm anlatır:
- "Bedir günü, ben, müşriklerden Ubeyde bin Sa’îd’le karşılaştım. O baştan ayağa kadar zırha bürünmüş, gözlerinden başka bir yeri görünmüyor ve at üzerinde bulunuyordu.

- Çocukluktan beri büyük karınlı olduğu için, kendisine, **Ebû Zâtil Kirş** = Karın Babası denirdi. O, "Ben Ebû Zâtil Kirş'im! Ben Ebû Zâtil Kirş'im!" diye meydan okuyordu.
- Elimdeki mızrağımı hemen onun gözüne sapladım. Ubeyde yıkılıp öldü. Ayağımı yanağına bastım, olanca kuvvetimle mızrağımı çekip çıkardım. Fakat mızrağımın iki tarafı eğilmişti."
- Meleklerin de katıldığı Bedir savaşı çok şiddetli geçiyordu. Peygamber efendimiz, durmadan Allahü teâlâdan yardım diliyor ve O'na yalvarıyordu.
- Hz. Zübeyr'in Bedir harbi esnasında gösterdiği kahramanlık çok büyüktü. Vücudunda yaralanmadık bir yer kalmamıştı. Üç büyük kılıç darbesi almıştı. Bunlardan biri boynunda idi.

- Bedir günü müslümanların sayılı birkaç atı vardı. Bunlardan biri de Zübeyr'in Ya'sub adlı atı idi. O gün bir çok müşriki öldürmüştür ki, bunlardan biri "Kureyş'in aslanı, Muttaliboğulları aslanı" diye bilinen amcası Nevfel idi.
- Bedir muharebesi Müslümanların gâlibiyetiyle netîcelendi. Bu savaşta, 14 Eshâb-ı kirâm şehîd oldu. 70 müşrik öldürüldü.

**Uhud Savaşı:**

- Mekkeli müşrikler bu yenilgiyi unutamamış, bir yıl sonra tekrar Medîne'ye hareket etmişlerdi. Uhud'da iki ordu yine karşılaştı. Hz. Zübeyr bin Avvâm ve Mikdâd bin Esved, İkrime kumandasındaki süvârileri karşılayıp, bozguna uğrattılar.
- Zübeyr bin Avvâm ve Mikdâd bin Esved, biner süvâriye denk tutulurdu. Zübeyr bin Avvâm hazretleri, müşriklerin sancaktarı olan Kilâb'ı öldürdü ve yedi arkadaşı ile Peygamber efendimizin yanında şehîd oluncaya kadar ayrılmamak üzere yemin ettiler.
- Bu savaşın başında, Mekkeli müşriklerden biri, çarpışmak için er diledi. Herkesin çekindiğini, geri durduğunu zannederek, dileğini üç kere tekrarladı.
- Bunun üzerine Zübeyr bin Avvâm, başına sarı bir sarık sararak meydana yürüdü. Birden devenin üzerine sıçrayıp, kâfirin boğazına

sarıldı. Deve üzerindeki bu mücâdele devam ederken, Peygamber efendimiz buyurdu ki:

- - *Onu yere düşür!*
- Zübeyr bin Avvâm o müşriki yere düşürdü. Üstüne çöküp, onu öldürdü. Peygamber efendimiz, bu husûsta buyurdu ki:
- - *Eğer Zübeyr, onun karşısına çıkmasaydı, ben çıkacaktım.*
- Uhud savaşında müşriklerin okçuları, Peygamber efendimizi ok yağmuruna tutunca, Eshâb-ı kirâm, Peygamber efendimizi ortalarına aldılar. Atılan oklar Peygamber efendimizin sağından solundan geçiyor, ya önüne düşüyor veya üstünden aşıp geçiyordu.
- Zübeyr bin Avvâm ve arkadaşları, Peygamber efendimizin etrafında pervane gibi dönerek, gelen oklara ve kılıçlara vücutlarını siper ettiler.

## **Hendek Savaşındaki Hizmeti:**

- Zübeyr'in oğlu Abdullah, babası ile ilgili olarak şu olayı anlatıyor: "Ahzâb günü, ben ve Ebû Seleme'nin oğlu Ömer (çocuk olduğumuzdan) kadınların yanında bırakılmıştık. Bir de baktım ki babam Zübeyr, atının üstünde iki yahut üç kere Kurayza oğullarına gidip geldi. Evimize döndüğümüzde babama: Babacığım! Ben seni Benî Kurayza yurduna gidip gelirken gördüm dedim. Babam: Sen beni öyle gördün mü evlâdım? dedi. Ben de Evet, dedim. Babam: Rasûlüllah (s.a.s); "Benî Kurayza ya kim gider de onların haberini bana getirir" dedi. Ben de gittim. Döndüğümde, Rasûlüllah, anası ile babasını bir arada zikrederek Ânam babam sana feda olsun" dedi.

**Yermük Savaşı:**

- Yermük Vakası gününde Peygamber'in sahâbîleri, Zübeyr'e hitaben:
- "Ey Zübeyr! Rumlara şiddetli bir saldırı yapmazmısın ki, biz de seninle beraber şiddetli bir saldırı yapalım" dediler. Bunun üzerine Zübeyr (r.a) Rumlar üzerine şiddetli hamleler yaptı. Bu hamleler sırasında, Rumlar, Zübeyr'in omuz köküne iki darbe vurdular. Bu iki geniş yara arasında Bedir'de yediği bir darbenin çukurluğu vardı ki, oğlu Urve; "Ben çocukken bu darbenin yerine parmaklarımı sokar, oynardım" demiştir

## Fitne Dönemindeki Tutumu:

- Zübeyr'in, Hz. Osman'a başkaldıran Mısırlıların, Medine'de gerçekleştirdikleri hareketlerde, Osman'ın şehid edilişine kadar, ise aktif olarak karışmadığı, bazı rivayetlere göre; hem kendisinin hem de Hz. Ali'nin, Hz. Osman'ı korumak üzere oğullarını gönderdikleri ifade edilmiştir.
- Hz. Osman'ın şehid edilmesinden sonra, ashabın büyük bir çoğunluğu Hz. Ali'ye bey'at etmişlerdir. Zübeyr ile Talha da bey'at edenler arasındadır. Bazı rivayetlere göre bu ikisinin Hz. Ali'ye istemeyerek bey'at ettikleri görülüyor.
- Anlatıldığına göre, Zübeyr ve Talha, bey'at işi bittikten sonra Hz. Ali'ye gelerek; "Sana hangi hususta bey'at ettiğimizi biliyor musun?" derler. Hz. Ali: "Evet; dinlemek ve itaat etmek üzere. Ebû Bekir, Ömer ve

Osman'a hangi hususta bey'at ettiyseniz onun üzerine" der. Onlar ise: "Hayır, biz sana işte ortak olmak üzere bey'at ettik" derler. Hz. Ali onların bu isteklerini reddeder. Bu defa Kureyş'ten rastladıkları bir cemaata Hz. Ali hakkında ileri geri konuşurlar. Bu dedikoduları duyan Hz. Ali, Abdullah b. Mes'ud'u çağırtarak onun görüşünü sorar. Abdullah; "Görüyorum ki, valilik istiyorlar. Sen de Zübeyr'e Basra valiliğini, Talha'ya da Kûfe valiliğini ver" diyerek Hz. Ali'ye tavsiyede bulunur. Hz. Ali bunu şiddetle reddeder. Bilahare, Zübeyr'le Talha, Hz. Ali'ye gelerek umre yapmak üzere Mekke'ye gitmek için izin isterler. Hz. Ali asıl maksadlarını bildiği halde onlara izin verir

- Bundan sonra, Zübeyr, Talha ve Hz. Âişe'nin, Sıffin Savaşında Hz. Ali'ye karşı cephe aldıkları görülmektedir. Hz. Ali, onları karşısında görmek istemediğinden ikna etme yollarını arıyordu. Bir ara Zübeyr'le

karşılaşınca ona; "Ey Abdullah'ın babası! Seni buraya getiren nedir?" diye sordu Zübeyr: "Osman'ın kanını istemeye geldim" dedi. Hz. Ali; "Osman'ın kanını mı istiyorsun? Allah, Osman'ı öldüreni kahretsin. Ey Zübeyr! Rasûlüllah'ın sana; "Sen Haksız olduğun halde Ali ile savaşacaksın " dediğini hatırlıyor musun?" deyince,

- Zübeyr; "Allah şahidimdir ki bu doğrudur" der. Hz. Ali; "Öyleyse benimle ne diye savaşıyorsun?" diye sorunca Zübeyr "Vallahi bunu unutmuştum, şayet hatırlasaydım sana karşı çıkmazdım, seninle savaşmazdım" dedi (İbn Kuteybe, a.g.e., 68).
- Bu konuşmadan sonra Zübeyr savaştan çekilerek geri döndü. Medine yolunda Temîm kabilesine ait bir su başına vardığında orada bulunan Amr b. Cürümüz, onu takibe başladı. Vâdi's-Sibâ' denilen mevkide bir fırsatını bularak Zübeyr'i şehid etti (H. 36)

## **Fazileti**

- Rasulullah buyurdular ki:

- إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ حَوَارِيًّا، وَإِنَّ حَوَارِيَّ الزُّبَيْرُ بْنُ العَوَّامِ

- *Her peygamberin bir havarisi vardır, benim ki de Zübeyr'dir.*[1]

[1] Buhari.